

B.V.D.

No. : 677.533
Bijl. : 2

VERTROUWELIJK

Betr. : Radiotoespraak van Ds. H.J. Kater
op 9 maart j.l..

*an de heer Kater (1963)
in de kerk van / ...
1963
A.W. - 6/3*

Op 9 maart j.l. heeft Ds. H.J. Kater, Hervormd predikant te Amsterdam, een radiotoespraak gehouden, waarin werd medegedeeld dat de Hervormde predikanten in Amsterdam geen medewerking meer zullen geven aan de B.V.D.. De tekst van deze toespraak gelieve Uwe Excellentie aan te treffen als bijlage I bij dit schrijven.

*J
dijk
1963*

Als gevolg van deze toespraak verschenen in vele dagbladen korte artikelen, waarin van deze zaak melding werd gemaakt. Door een aantal journalisten werd aan de Dienst om commentaar verzocht. De gevraagde commentaar kon niet veel meer omvatten dan de mededeling, dat ons niets bekend was omtrent de verklaring, en de oorzaken die er toe geleid hadden. Bevreemding werd uitgesproken dat de Dienst dit door de pers moest vernemen.

Op mijn verzoek, heb ik op 20 maart j.l. een onderhoud gehad met Dr. E. Emmen, secretaris van de Synode der Nederlands Hervormde Kerk. Het bleek mij tijdens dit gesprek dat de Hervormde predikanten hun in de pers gereleveerde voornemen hadden uitgevoerd, en de zaak aan de Synode hadden voorgelegd. Daardoor zal deze zaak verder worden behandeld door de Raad voor de zaken van Kerk en Overheid. In het gesprek heb ik mij allereerst gericht op het algemene vraagstuk van het ambtsgeheim met betrekking tot onze activiteit. Gelukkig bleek Dr. Emmen daarover een genuanceerd oordeel te hebben. Vervolgens heb ik aangedrongen op opheldering van de achtergronden die tot de gebeurtenissen hebben geleid. Dr. Emmen zal deze wens overbrengen aan Ds. J.R. Wolfensberger, praeses van de Centrale Kerkeraad te Amsterdam. Hij onthield zich van het innemen van een standpunt, omdat hij, naar hij verklaarde, "de zaak niet kende. Het gesprek verliep in een aangename sfeer, doch leidde niet tot vaste conclusies. Ik heb gemeend goed te doen enkele hoofdpunten uit het gesprek in een brief aan Dr. Emmen vast te leggen. Voor de inhoud van dit schrijven moge ik verwijzen naar bijlage II.

- 2 -

Aan Zijne Excellentie
de Minister van Binnenlandse Zaken
te
'S-GRAVENHAGE

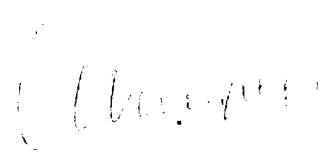
VERTROUWELIJK

VERTROUWELIJK

Omdat Dr. Emmen de vrees uitsprak dat handige ondervragers minder handige predikanten wel eens ambtsgeheimen zouden kunnen ontzutselen, heb ik hem gezegd het personeel nog eens te zullen wijzen op het feit dat een dergelijke handelwijze de verhoudingen vertroebelt.

Aan de onderzoekingsambtenaren is opgedragen tot nader order geen hervormde predikanten in Amsterdam om inlichtingen te vragen.

HET HOOFD VAN DE DIENST
voor deze

Drs. A. Kuipers

9 maart 1963.

D E Z E W E E K . . .

Deze week, luisteraars, zijn twee Engelse journalisten de gevangenis in gegaan, de één voor 6, de ander voor 3 maanden. Ze hadden een opzienbarend artikel geschreven over spionage bij de Admiraliteit. In het artikel zelf zat echter de misdaad niet die hen in het cachot bracht. Het bleek inhoudelijk helemaal juist te zijn. De misdaad bestond hierin, dat ze niet bereid waren om hun zegsman bekend te maken. In dit conflict, ons in Nederland niet helemaal onbekend, sta ik vierkant achter deze journalisten. Dit is vooral omdat ik geloof in het nut van de openbaarheid. Het is goed en noodzakelijk, dat bepaalde misstanden in het licht worden gebracht. Daarbij heeft de pers een hoogst belangrijke taak. Maar om deze naar behoren te kunnen volbrengen, moet ze kunnen beschikken over allerlei informatie. Deze inlichtingen kan zij natuurlijk alleen krijgen, wanneer de mensen die haar deze verschaffen er volkomen zeker van kunnen zijn, dat zij door het een en ander niet zelf in moeilijkheden zullen komen. Anders zullen zij er de voorkeur aan geven om te zwijgen. En dan ontstaan er in de samenleving allerlei vuilnishopen die nog erger stinken dan die van Broek in Waterland. Daarom dus dient een journalist volledig het recht te hebben, om waar dit noodzakelijk is te zwijgen over zijn informatiebronnen. Het zou natuurlijk wel zo moeten zijn, dat hij met zijn publicatie inderdaad het algemene belang beoogt. Als hij alleen schrijft voor de sensatie, of met het oogmerk het gezag zonder meer te ondermijnen, dan zou juridisch zijn recht om te zwijgen nog wel verzekerd mogen zijn, maar dan heeft hij naar mijn mening het morele recht wel verspeeld. De krant moet er zijn voor de samenleving, niet omgekeerd de samenleving voor de krant, in deze zin, dat de belangen van de samenleving worden opgeofferd aan de door sensatieberichten stijgende opslag. In vele opzichten heb ik zelf als predikant met dit recht om te zwijgen ook het een en ander te maken. Wij worden in onze functie nogal eens aangeschoten om informatie te geven over bepaalde personen. Soms kan ik deze zonder enig bezwaar geven, omdat de betrokkene zelf mij gemachtigd heeft, om te spreken. Bijv. bij een sollicitatie. Maar veel moeilijker wordt het wanneer een lichaam als de binnenlandse veiligheidsdienst wat van me weten wil over een gemeentelid. Ik kan toch niet gaan verraden wat iemand me in vertrouwen gezegd heeft. Dat zou schending van het biechtgeheim betekenen en alle vertrouwelijkheid stuk maken. Daarom hebben wij als hervormde predikanten van Amsterdam deze week besloten, om inlichtingen van dit soort principieel niet meer te geven. Ook niet in die gevallen, waarin wij een zgn. goed getuigenis zouden kunnen geven. U begrijpt immers wel, dat een incidentele weigering dan voor de B.V.D. juist een aanleiding zou kunnen zijn, om maar meteen tot een onderzoek, of misschien zelfs een arrestatie over te gaan. Want dan valt daar uit op te maken, dat er kennelijk iets niet in orde is. Daarom zwijgen wij dus voortaan altijd. De intelligente luisteraar - en ik ken geen andere - zal wel begrepen hebben, dat er een nogal belangrijk verschil is tussen ons zwijgen en dat van die Engelse journalisten. Deze laatste zwijgen terwille van de openbaarheid, wij veel meer ter wille van het biechtgeheim. Het is zelfs denkbaar, dat we daardoor de gemeenschap schaden. Hier ligt inderdaad een probleem, hier kan zelfs een gewetensconflict ontstaan. Ik geloof echter, dat in een dergelijk geval de mens en de menselijke verhoudingen voor ons zwaarder moeten wegen dan de veiligheid of het belang van de staat. Eenmaal heeft weliswaar iemand gezegd, dat het beter was wanneer één mens stierf dan dat een geheel volk tegronde ging. Maar dat was Kajafas de Hogepriester die verantwoordelijk is voor de kruisiging van Christus. Het komt me voor, dat iemand die een ambt bekleedt in de kerk van Christus toch maar liever niet deze Kajafas als leidsman moet nemen, ook al schijnt het

redelijk wat hij zegt. Maar als je bedenkt, dat Christus niet kwam om een kerk te stichten, doch om de ware menselijkheid zichtbaar te maken, dan hebt u hier evenveel mee te maken als ik. Vertrouwen is een bijzonder kostbare zaak. Wie het schendt komt in het vaarwater van Kajafas en Judas en dat is voor niemand een goed gezelschap. Gemakkelijk is dit echter lang niet, want het is inderdaad mogelijk, dat je aldus goed handelende aan de andere kant toch ook iets doet wat verkeerd is. Daaraan zie je, hoe gecompliceerd het leven is, en hoe moeilijk, ja onmogelijk het is, om schuldloos te leven. Ik heb daar de vorige zaterdag al iets over gezegd. Het bleek me, dat velen me toen niet helemaal begrepen hebben. Ik hoop, dat ik door deze aanvulling voor hen het een en ander verduidelijkt heb deze week.

Goeden avond, luisteraars.

22 maart 1963.

677.533

Zeer geachte Dr. Emmen,

Uit het onderhoud dat ik 20 maart j.l. met U mocht hebben, sou ik graag enkele punten die ik belangrijk vind, willen vastleggen. Deze zijn de volgende:

Het gedeelte in de radiotoespraak van Ds. Kater dat over de B.V.D. gaat is feitelijk onjuist en in zijn strekking krenkend. Dit geldt ook voor sommige mededelingen die daarna aan de pers zijn verstrekt.

Er zijn van de zijde van de Amsterdamse predikanten geen klachten voorgebracht. Dezelfde nauwkeurigheid, die dikwijls oorzaak is van uitgebreide onderzoeken, zou ook in het geval van klachten zijn betoond.

De medewerking, die de B.V.D. aan landgenoten van allerlei beroep vraagt, is een vrijwillige, die zijn natuurlijke grenzen heeft bij een beroep op een ambts- of beroepsgeheim. Het feit dat niet ieder de grenzen van het ambtsgeheim op gelijke wijze trekt, kan moeilijk aanleiding zijn om de totale kennis van een ambtsdrager tot ambtsgeheim te verklaren.

Hoewel ongetwijfeld fouten zullen voorkomen, kan worden getuigd dat onder het personeel van de B.V.D. een sterk besef leeft van de ethische problemen die aan het werk verbonden zijn. Het lichtvaardig oordeel over de wijze waarop dit personeel zijn wettige overheidstaak vervult, heeft hen pijnlijk getroffen.

Het is bijzonder wenselijk dat de "narigheden met de B.V.D.", waarvan in de pers sprake is geweest, ter kennis van het Hoofd van de dienst worden gebracht, opdat deze kunnen worden onderzocht. Ik verzoek U daarom aan de praeses van de Centrale Kerkeraad te willen mededelen, dat de deur voor een vertrouwelijk contact open staat.

Met de meeste hoogachting

Uw

Drs. A. Kuipers

Aan de Hoogeerwaarde Heer
Dr. E. Emmen,
Secretaris van de Synode der
Nederlands Hervormde Kerk
Carnegielaan 9,
's-GR A V E N H A G E